

Socialdepartementet

Angående promemorian En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan, Ds 2026:4

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerad promemoria.

Mot bakgrund av de intressen som Ekobrottsmyndigheten har att beakta lämnas följande synpunkter.

2.1.3 Behovet av en ny ordning för att bekämpa bidragsbrott

Utredningen har inte haft i uppdrag att analysera eller föreslå en ordning där Försäkringskassan inte ges en brottsbekämpande uppgift. Utredningen har därför inte utrett frågan och har inte lämnat några förslag för remissinstanserna att ta ställning till i den delen. Ekobrottsmyndigheten vill ändå i detta sammanhang framhålla vikten av att kraftfulla åtgärder vidtas för att stävja bidragsbrottsligheten och välfärdsbrottsligheten överlag. Bidragsbrottens låga uppkläring och lagföring minskar förtroendet för rättsväsendet och det är av största vikt att systemet inte fortsatt kan missbrukas i den omfattning som sker idag.

Kapitel 3. Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet

Ekobrottsmyndigheten ser positivt på den föreslagna utformningen av Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet med en utredande del och en underrättelseverksamhet som ska bedrivas avskilt från såväl övrig verksamhet som varandra. En av de största fördelarna med en brottsutredande verksamhet inom Försäkringskassan är att Försäkringskassan besitter en särskild kompetens rörande bidragsersättningar. Ekobrottsmyndigheten menar därför att det, även om den brottsbekämpande delen ska hållas avskild från den utbetalande delen, är viktigt att det finns en viss närhet mellan verksamheterna så att kompetensen rörande bidragsersättningar bibehålls.

Ekobrottsmyndigheten ser vidare behov av ett förtydligande av formerna för hur ärenden upparbetade av underrättelseverksamheten ska lämnas över till utredningsverksamheten.

Det har tidigare föreslagits att Ekobrottsmyndigheten skulle vara den myndighet som hade i uppdrag att utreda och lagföra de grövre bidragsbrotten medan mindre allvarliga brott skulle lagföras genom sanktionsavgift (Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott - Administrativt sanktionssystem och effektivare hantering av misstänkta, SOU 2022:37). Av uppdragsbeskrivningen till nu aktuell utredning framgår att det inte bedömts vara lämpligt att Ekobrottsmyndigheten får en utökad uppgift att utreda bidragsbrott.

Ekobrottsmyndigheten vill framhålla att Ekobrottsmyndigheten i dagsläget hanterar bidragsbrott genom bestämmelserna om blandbrottslighet och den ventil som framgår av 9 § förordning (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten. Detta sker i synnerhet i ärenden som gäller större s.k. assistansbolagshärvor men även andra fall där Ekobrottsmyndigheten t.ex. utreder skattebrott eller bokföringsbrott mot en person som även är misstänkt för bidragsbrott.

Det är också Ekobrottsmyndigheten som handlägger subventionsbrotten och då Försäkringskassan betalar ut vissa av de medel som omfattas av subventionsbrottslagen skulle det kunna tänkas att även sådana brott kan utredas av Försäkringskassan med stöd av 4 § förslag till lag om Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet.

Av 3 § i förslaget till lag om Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet framgår att åklagare som leder en förundersökning får anlita biträde av Försäkringskassan. Rent språkligt innebär det att även Ekobrottsmyndighetens åklagare föreslås få en sådan möjlighet. I konsekvensbeskrivningen anges dock att de myndigheter som berörs av förslaget är Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten och det är också bara de ekonomiska konsekvenserna för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten samt informationsutbytet med Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem som nämns i sammanhanget.

Ekobrottsmyndigheten ser behov av ett klarläggande av vilka konsekvenser förslaget om en ny organisation med Försäkringskassan som brottsutredande myndighet kan förväntas få för Ekobrottsmyndighetens utredningar.

3.6 Försäkringskassans befogenhet att använda tvångsmedel

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker att Försäkringskassan får samma möjligheter till tvångsmedelsanvändning som Skatteverkets brottsutredande enhet (BUE). Ekobrottsmyndigheten noterar att då nuvarande BUE inrättades vid Skatteverket så var avsikten att verksamheten skulle utvecklas i olika steg så att organisationen skulle kunna bygga erfarenhet och kunskap vartefter. Detta innebär att BUE över tid har fått utökade möjligheter till tvångsmedelsanvändning. Något sådant stegvis införande föreslås inte i nu aktuellt förslag, vilket kommer att medföra ett ännu större behov av utbildning för de tjänstemän som kommer att få sådana befogenheter.

Kapitel 5. Särskild åtalsprövning för bidragsbrott

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget. För att åstadkomma sanktionsväxling från straffrättslig påföljd till sanktionsavgift ska anmälningsskyldigheten begränsas och det är i princip bara grova bidragsbrott som ska bli föremål för ett straffrättsligt förfarande. Av utredningen framgår att det inte är tänkt att tjänstemännen vid myndigheterna och arbetslöshetskassorna ska göra någon omfattande utredning av vad som ska bedömas som grovt brott, och olikheter i bedömningarna innebär att likartade fall riskerar att behandlas

olika. Genom åtalsprövningsregeln säkerställs en större likformighet och förutsebarhet genom att åklagaren, om denne bedömer att brottet i stället skulle ha kunnat beivras genom en sanktionsavgift, kan besluta att inte inleda förundersökning och meddela detta till anmälningensmyndigheten som då i stället kan utfärda en sanktionsavgift.

6.10.1 Direktåtkomst

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att Ekobrottsmyndigheten får direktåtkomst till personuppgifter i Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet. Detta förväntas bidra till ett effektivt informationsutbyte.

7.2 Uppgiftsskyldighet för myndigheter och vissa andra.

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att Försäkringskassan ska ha samma möjlighet att ta del av uppgifter som andra brottsbekämpande myndigheter om myndigheten behöver dem i sin brottsbekämpande verksamhet. Detta förväntas underlätta samarbetet och utredningsarbetet.

12.2.3 Är förslagen kostnadseffektiva och effektiva?

Utredningen har framhållit att för det fall bidragsbrott utreds av Försäkringskassan kommer dessa att hanteras på ett effektivare sätt än enligt nuvarande ordning eftersom Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet kommer att ha fredade resurser och därigenom kommer att kunna prioritera bidragsbrotten i annan omfattning än vad som sker idag. Ekobrottsmyndigheten bedömer att även Försäkringskassans stora erfarenhet av de bidrag och förmåner som kan bli aktuella och deras förvaltningsrättsliga kompetens rörande hur välfärdssystemet är uppbyggt och fungerar kan förväntas bidra till att utredningstiderna förkortas och att effektiviteten i utredningarna ökar. Ekobrottsmyndigheten vill dock särskilt framhålla att det för att få en effektivitetsökning till stånd är nödvändigt att även polis och åklagare får tillräckliga resurser och möjlighet att prioritera dessa ärenden eftersom Försäkringskassan med nuvarande förslag kommer att vara beroende av dem för att kunna genomföra sina utredningar.

Ekobrottsmyndigheten instämmer vidare i utredningens bedömning att det också finns omständigheter som inte talar för ökad effektivitet. I ett inledningsskede kommer förslaget exempelvis innebära att anställda vid Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet kommer att behöva en omfattande utbildning rörande brottsutredning. Det kan även förväntas att Försäkringskassan anställer utredare från andra brottsbekämpande myndigheter, vilket kommer att medföra att dessa förlorar kompetens.

12.4 Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet

Ekobrottsmyndigheten vill framhålla att en ökad lagföring på individnivå i sig har brottsförebyggande effekter. När en myndighet får ansvar för att hantera både den utbetalande rollen och rollen att utreda de brott som utbetalningarna kan leda till uppkommer

synergieffekter. En ökad kunskap om hur brottsligheten är uppbyggd och hur systemen missbrukas förs över från den brottsbekämpande verksamheten till den utbetalande delen av myndigheten som kan utveckla både för- och efterkontroller av utbetalningar. Det kan också påverka en myndighet kulturellt.

Ekobrottsmyndigheten ser positivt på att den brottsbekämpande verksamheten föreslås få skyldighet att lämna uppgifter till Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens verksamhet som avser förmåner och stöd om uppgifterna kan antas ha särskild betydelse eftersom detta kommer att förhindra felaktiga utbetalningar och framtida bidragsbrott. Det finns stora fördelar med att kunna dela information inom en myndighet i stället för mellan myndigheter när utredningar ska startas och brottsavbrytande åtgärder vidtas. Ekobrottsmyndigheten har genom regeringsuppdraget "Kraftsamla" och i regeringsuppdraget om informationsdelning sett att det finns stora utmaningar, både kulturella och praktiska, som t.ex. olika IT-system, när information ska flöda mellan myndigheter.

Ekobrottsmyndigheten drar från sin erfarenhet av brottsförebyggande arbete slutsatsen att andra aktörer såsom kommuner och regioner kommer att ha lättare att lämna information till Försäkringskassan om de hanterar både bidragsärendena (där kommunerna sitter på mycket information om missbruk) och de brott som anmäls. Viljan att överlämna information kan också förväntas öka om aktörerna upplever att informationen tas om hand och leder till resultat.

Detta yttrande har beslutats av vikarierande generaldirektören Annette Olsson. I beredningen av ärendet har rättschefen Ulrika Lundström deltagit. I den slutliga handläggningen har även chefen för brottsförebyggandekansliet Anna Karin Hansen deltagit. Verksjuristen Marie-Louise Pettersson har varit föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Expedition till:
s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
s.sf@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se